

ก่อนปิดเล่ม

ความสุขในโลก

เชิดชัย อุดมพันธ์¹

เราอาจเข้าใจพฤติกรรมของผู้คนได้ว่า เป็นผลสืบเนื่องมาจากการแสวงหาเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนคิดว่ามีค่ามีความหมายต่อชีวิต ดังนั้นพฤติกรรมจะเป็นอย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับบุคคลนั้นยึดถืออะไรเป็นสิ่งดี มีคุณค่าและพึงปรารถนา โดยที่ตัวเองจะสำนึกรู้ชัดหรือไม่ก็ตาม

ผู้คนบางส่วนหลงคิดสยบยอมให้วิทยาการและเทคโนโลยีบำเรอตนให้ลุ่มหลงอยู่กับความสุขสบาย ทั้งนี้เพราะมักคิดว่า ความสุขกายเป็นพื้นฐานของความสุขใจ และความทุกข์กายก็เป็นพื้นฐานให้ทุกข์ใจ ในยุคโลกาภิวัตน์ ความสุขจึงเป็นสิ่งที่ผู้คนส่วนใหญ่ต้องต่อสู้ดิ้นรน แสวงหา จนกระทั่งสูญเสียความสามารถที่จะมีความสุขโดยไม่พึ่งพิงวัตถุไปเสียแล้ว อย่างไรก็ตามยังมีคนบางส่วนที่ยังคงยึดถือความสุขใจมากกว่าสุขกาย และแยกออกได้ว่าสุขใจและสุขกายไม่จำเป็นต้องขึ้นแก่กัน โดยคนเหล่านั้นมุ่งไปสู่ความสุขที่ละเอียดอ่อน สุขุมและมีคุณค่ากว่ามาก ด้วยทรรศนะเช่นนี้เราจึงมีโอกาสเห็น คนที่ยอมเหนื่อยยากลำบากกายเผชิญอุปสรรคนานาประการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นให้พบสุข จนดูเหมือนว่าตนเองจะหาความสุขส่วนตัวไม่ได้ แต่ก็ไม่เคยบ่นว่าไร้สุข ผู้ที่มีทรรศนะเช่นนี้ย่อมมีชีวิตที่น่านิยมน เพราะดำรงอยู่เหนือสุขทุกข์ของตัวเองได้อย่าง

น่าสรรเสริญ

อย่างไรก็ตาม ชีวิตไม่อาจแสวงหาสิ่งดีและพึงปรารถนาให้เกิดสุขได้อย่างมีกฎเกณฑ์ทุกครั้งไป เมื่อสิ่งที่ยึดถือว่ามีคุณค่าอยู่เหนือข้อจำกัดในเงื่อนไขของเหตุผลหลาย ๆ ครั้งบุคคลจึงหวังอาศัยอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อช่วยให้ได้สิ่งที่ปรารถนา โดยอธิษฐานบนบานร้องขอครอบคลุมแทบทุกเรื่องของชีวิต เช่น ขอให้ได้กินต่างหูที่ทำหล่นหาย ขอให้สอบผ่าน ขอให้เขาให้ยืมเงิน ขอให้เรียนเก่ง ขอให้หน้าที่การงานก้าวหน้า ขอให้คนรักไม่นอกใจ ขอให้สุขภาพดี ขอให้รวย ขอให้รวย ฯลฯ สิ่งที่ปรารถนาว่าเป็นสุขของคนส่วนใหญ่เหล่านี้เป็น “ความสุขในโลก” ที่ยึดถือตัวเองเป็นสำคัญหรือศูนย์กลางให้สิ่งอื่นมาสัมพันธ์ด้วย ความสุขเช่นนี้เป็นสุขที่ตอบสนองต่อตัวตนและปรากฏการณ์เฉพาะหน้า ซึ่งย่อมทำให้ยึดติด ลุ่มหลง มัวเมา ไม่มีที่สิ้นสุด และผูกพันเป็นเงื่อนงำให้เกิดปัญหาต่างๆ ในชีวิตต่อเนื่องเกี่ยวโยงเป็นพันชานการตรึงรัดจิตใจให้มัวหมองตกต่ำในที่สุด

อันที่จริง บทบัญญัติแห่งธรรมะของศาสนาและลัทธิความเชื่อทั้งหลายในสังคมโลก ล้วนประกาศคุณค่าชีวิตที่ประเสริฐ อันอิสระจากอำนาจเนื้อหนัง ประกาศความรัก ความกรุณา เพื่อชำระ

¹ อาจารย์ ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ล้างความเคียดแค้นขุ่นเคือง และฝึกป็นรังสรรค์ให้ เกิดสติปัญญารู้เท่าทันชีวิตและสังคม เพื่อชี้ชวนให้ ผู้มีจิตศรัทธาตลอดยึดถืออำนาจของวัตถุอย่าง งามกาย ถือตนเป็นเจ้าของแก่งแย่ง ยึดครองและ หวงกัน เกิดเป็นความยึดมั่นถือมั่น อันจะนำไปสู่ อุดมการณ์อันสูงสุดคือ วางจากตัวตน ส่วน “ตัวตน” นั้นจะเป็นอะไรอย่างไร ขึ้นอยู่กับหลักความเชื่อ ซึ่งมี อยู่หลากหลาย เช่น ไปเสวยสุขในสวรรค์นิรันดร หรือรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเทพสูงสุด

หากบุคคลหันมาอธิษฐานเพื่ออุดมการณ์ เช่นนี้ จะเป็นอุบายที่ดีในการลดทอนความหลงติด ตัวตน และไม่พึงพาแสวงหาสุขจากวัตถุ อันก่อให้เกิดการแก่งแย่ง ยึดครอง ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด ทั้ง ยังแปรเปลี่ยน เสื่อมสลายไม่คงที่ และไม่เพียงพอ สสนองความต้องการอันไม่จบสิ้นของมนุษย์ได้

นอกจากการหันมาอธิษฐานตามอุดมการณ์ ดังกล่าวแล้ว บุคคลยังควรพึงเห็นคุณค่าของชีวิต

และโลกตามเป็นจริง ว่าชีวิตทุกชีวิตย่อมสืบเนื่อง สัมพันธ์กัน และสามารถรวมพลังก่อภูถสร้างสรรค์ ชีวิตที่สงบสุขได้ โดยตระหนักรู้และตระหนักรัก คือ รู้ตน รู้จักตน รู้เท่าทันตน รู้จักควบคุมแก้ไขจุดอ่อน และพัฒนาตนไม่หยุดหย่อน เพื่อที่จะรักในการสร้าง สัมพันธ์อย่างถูกต้องระหว่างตนกับบุคคลอื่น กับ สรรพสิ่งทั้งที่ไร้ชีวิตและมีชีวิต ให้ครอบคลุมสกล จักรวาล ซึ่งเท่ากับรับผิดชอบตนเองและสรรพสิ่ง อย่างสมดุลและสันติ แต่ก็ไม่ควรมืดบอดคิดไกลไป ถึงไม่ยอมามีชีวิตอยู่ในโลกนี้

กล่าวได้ว่า ความสุขในโลกเป็นเรื่องสองมิติ ซ้อนกันอยู่ หากประจักษ์แจ้งในเอกภาพของตัวเอง กับสรรพสิ่ง เท่ากับไม่มีตัวเองให้ถือครอง ก็จะสามารถมีความสุขในโลกที่พ้นไปจากโลก จาก เจื่อนใจทั้งปวง แต่หากปราศจากความสำนึกรู้ เอกภาพดังกล่าวก็จะมีมีความสุขที่ติดอยู่กับโลกเป็น บ่วงผูกพันต่อไปไม่มีจบ

